

Vážení pozůstalí, vážení smuteční hosté!

Loučím se s přítelem Jiřím Niederlem, teoretickým fyzikem, a neodbytně se mi vybavuje Nezvalův verš ze Signálu času, panichidy za Edisona:

„ V knihovně je tisíc nedočtených stránek
aniž zavřels knihu překvapil tě spánek“ ...

A tak jen střípky vzpomínek a asociací pomáhají zmírnit zármutek z Jirkova předčasného odchodu:

Vzpomínám, s jakým nakažlivým nadšením se jako mladíček vrátil ze svého prvního, velmi úspěšného zahraničního pobytu v mezinárodním centru pro teoretickou fyziku v Terstu, kde svými pracemi položil pevné základy své vědecké kariéry. Pozdější laureát Nobelovy ceny, Abdus Salam, se tam stal jeho celoživotním mentorem a přítelem.

Jako teoretik tíhl k abstrakci. Jirkovou celoživotní láskou byly symetrie. Jejich systematickým studiem také dosáhl výsledků, které mu zajistily mezinárodní věhlas. Teorie, založené na konformní symetrii, supersymetrii či supergravitaci, které miloval, jsou po diracovsku krásné a velmi obecné. Jejich cílem je pochopit přírodní zákony na nejhlubší úrovni. Klub teoretiků, do kterého Jirka patřil, je elitní: Míří přes překážky rovnou ke hvězdám. Sní totiž o teorii všeho - o jednotném popisu jevů na nejmenších vzdálenostech, na nichž svět je nepochybně kvantový, ale současně i na vzdálenostech kosmických.

Afinita k abstrakci a elegance jsou postoj. Vzpomínám, s jakou velkorysostí a elegancí po léta organizoval řadu mezinárodních konferencí na zámcích Akademie věd v Bečyni či Liblicích. Vzpomínám na Jirkovy konference jako se vzpomíná na krásný letní den.

Jako člověk byl z jednoho kusu; na Moravě by se řeklo byl to chlap. Byl autentický, vyzařoval bezpečí, spolehlivost, a optimismus. Diskutovat s ním o čemkoliv, co bylo hodno diskuse, bylo potěšení. V tu chvíli jste měli pocit, že je to pro něj ta nejdůležitější věc na světě. V kontextu rodinného života by o jeho opravdovosti mohli nejlépe vypovědět jeho nejdražší. Z

jeho cudných vyjádření bylo jasně cítit, že jsou jeho pevný bod. Jsem si jist, že významně přispívali po celou dobu k Jirkově vnitřní síle. V kontextu společenského života byla integrita Jiřího Niederleho nepřehlédnutelná: V dobách temna si nikdy nezašel a když se rozsvítilo, stal se přirozeně, díky své vědecké a lidské reputaci, vůdčím představitelem vědy i její organizace.

Byl jedním z mála, které světské pocty a vysoké posty nijak nepoznamenaly. Mluvil s králi, s prezidenty, i s lauréaty Nobelových cen. Ale současně vždycky věděl o existenci a kvalitách i toho nejmladšího českého teoretika. Věděl totiž a nikdy na to nezapomněl, kde jsou prameny jeho síly: Že jsou v komunitě fyziků, teoretických i experimentálních, z níž vzešel, do které nikdy nepřestal patřit a která na něho také nikdy nezapomene.

Když zemřel Michele Besso, Einsteinův nejbližší přítel po více než padesát let, vyjádřil Albert Einstein svůj žal v kondolenčním dopise Bessově sestře po svém: „Nyní odešel z tohoto podivného světa o chvíli přede mnou. To nic neznamena. Lidé jako my, kteří věří ve fyziku, vědí, že rozdíl mezi minulostí, přítomností a budoucností je jen tvrdošíjně přetrvávající iluze.“

Pro nás, kteří zatím zůstáváme, představují život a dílo profesora Ing. Jiřího Niederleho, DrSc., krásný, mnohovrstevnatý a vzácný standard člověka a vědce.